

VÝROČÍ zapomenuté bitvy

2. července uplynulo 80 let od prvního bojového vystoupení československých legií v Rusku, které vešlo do historie jako bitva u Zborova. Pro naše předky - otce, dědy a pradědy, pamětníky první světové války a první republiky, byl Zborov pojmem s velmi silným vlasteneckým obsahem. Provázal je po více než dvacet let až do dalšího válečného střetu, do druhé světové války. Poté byl záhy vymazán z povědomí a paměti většiny občanů naší země. Zmizel ze školních učebnic, z myslí, z historie. Obraz Zborova, byť zmenšený ve formátu dvou poštovních známek, dávno bitvu připomínal snad jen filatelistům. Její význam se však i pro ně ztrácel s nástupem v historii nepoučených generací.

Dvě obrazové stejné pamětní poštovní známky, 50 h zelená a 1 Kč červená s kupónem vlevo nebo vpravo, připomínající Zborov, byly vydány před 60 lety dne 15. června 1937 k 20. výročí této události. Autorem návrhu známek byl Jindra Vlček, rytiny provedl Bohumil Heinz.

V létě 1917 se jedna z front první světové války táhla napříč Ukrajinou. Vpravo od frontové linie stála ruská vojska, vlevo rakousko-uherská a německá. V řadách ruské armády byli i mnozí Češi a Slováci. Dostali se do zajetí a do ruské armády vstoupili jako dobrovolníci nebo do ní z rakousko-uherské armády cílevědomě dezertovali. Z asi 3500 těchto dobrovolníků byla vytvořena Československá střelecká brigáda s ruským velením. V letní ofenzivě 49. ruského armádního sboru, chystané na počátek července 1917, byl brigádě svěřen úsek v šířce přes 6 km, ze kterého měla zaútočit na pozice nepřítele, silně opevněné na výšinách u ukrajinského městečka Zborov, ležícího 75 km východně od Lvova. Brigáda byla velmi nedostatečně vyzbrojena, zato však, narodil o ruských jednotek poznamenaných všeobecným rozkladem armády, měla

vysokou bojovou morálku. Kromě výsledku vlastního bojového vystoupení o tom svědčí i skutečnost, že samotný plán útoku brigády na svěřeném úseku byl vypracován českými poručíky Stanislavem Čechem a Otakarem Husákem. Bojový plán založili na zcela novém způsobu vedení útoku. Místo zhoubného útoku v rojnicích, který ve smrtelnostné kulometné palbě nepřítele přinášel neúměrně vysoké ztráty a proto se často mýl účinkem, byl útok Československé střelecké brigády naplánován jako útok v menších skupinách. Tyto skupiny měly pronikat do obranné linie nepřítele místy méně ostřeňovanými nepřátelským dělostřelectvem. Nová taktika kladla vysoké nároky na každého jednotlivce, vyžadovala větší míru jeho samostatnosti v konání a rozhodování podle okamžité situace v útoku, ale současně slibovala menší ztráty v útočících praporech.

Útok Československé střelecké brigády byl zahájen v součinnosti s 6. finskou divizí vlevo a 4. finskou divizí vpravo v 9 hodin dne 2. července 1917. Čechoslovákům se podařilo nepřátelskou linii prolomit v šířce 12 km do hloubky až 5,5 km. Paradoxem bitvy bylo, že na směru útoku brigády československých dobrovolců byly do nepřátelské sestavy maďarských a říšskoněmeckých oddílů včleněny i české pluky. Útočící brigáda ztratila 185 mužů. Padli přímo v boji nebo byli prohlášeni za nezvěstné. Zraněno bylo na 800 mužů.

Z vojenského hlediska byla bitva u Zborova jednou z mnoha válečných epizod, které nemohly přinést rozhodný obrat ve vedení války ve prospěch Ruska a jeho spojenců. Již za dva týdny nepřítel podnikl mohutnou protiofenzívu, známou jako útok u Tarnopolu, která přispěla k pokračujícímu rozkladu bojové morálky ruských vojsk. Československé jednotky při této protiofenzivě utrpěly větší ztráty než v samotné zborovské bitvě.

U Zborova bojovala řada vojáků, kteří v poválečných letech dosáhli vysokých vojenských a politických funkcí. Mnozí se znovu aktivně zúčastili i druhého odboje v letech okupace. Jmenujme například Karla Klapálka, za druhé světové války velitele samostatné československé jednotky na Středním východě, poté velitele 3. čs. brigády v SSSR a v závěru války 1. čs. armádního sboru, nebo Ludvíka Svobodu, který se v roce 1941 stal velitelem čs. jednotek v SSSR, po skončení války ministrem národní obrany ČSR a v roce 1968 prezidentem ČSSR. Generál Vojtěch Luža se stal v první republice velitelem Vysoké školy válečné a zemským vojenským velitelem na Moravě. Za okupace byl předním představitelem odbojových organizací Obrana národa a Rada tří. U Zborova bojovali i mnozí další pozdější generálové, například Jan Syrový či Radola Gajda. Mezi aktéry této bitvy byl i pozdější politik Zdeněk Fierlinger, spisovatel Rudolf Medek, historická osobnost ruských legií Josef Švec a řada dalších.

Zborov byl každoročně připomínán v mnoha městech republiky na pravidelně konaných výročních oslavách bitvy, znovu se vracel při Legionářských slavnostech, na Manifestačních sjezdech legionářů, na Legionářských výstavách, byl obsahem almanachů, brožur, vzpomínkových knih, objevoval

se v básních, školních učebnicích, povídkách, byl zobrazován na pohlednicích, stal se námětem pro poštovní známky, byl symbolizován sochami bojovníků. Tyto a další akce věnované Zborovu přispívaly k utužování duchovního a morálního profilu československé armády a připomínaly počátky jejího vzniku. Zborov byl prvním samostatným bojovým vystoupením Čechů a Slováků, dobrovolníků v uniformách ruské armády, proti vojskům Ústředních mocností. Významně přispěl k souhlasu velení ruských vojsk s nábořem dalších dobrovolníků z řad Čechů a Slováků do ruských legií a předznamenal tak formování československého vojska v Rusku. V duchu Zborova a po vzoru ruských legií byly formovány také legie italské a francouzské. Zborov pomohl na svět ideji samostatného státu Čechů a Slováků. O statečnosti Čechoslováků v řadách demoralizované ruské armády v bojích u Zborova přinesl obdivné zprávy zahraniční tisk. Čechoslováci a jejich válečné cíle, za které udatně bojovali, bylo třeba morálně a politicky podpořit. Konečným výsledkem všech těchto snah byl vznik samostatného státu, Československé republiky.

T. G. Masaryk zhodnotil dne 13. března 1922 význam Zborova takto: "Zborov umožnil organizaci armády a armáda byla nezbytnou podmínkou svobody a samostatnosti. Bez naší zahraniční armády bychom té samostatnosti sotva byli dosáhli. Společný i nepřátelský svět věděl o Polácích, věděl o Srbích a tím o Jihoslovanech vůbec - o nás a našich politických cílech věděl málo a nebyl by se pro ně rozhodl, kdybychom byli přestali na státoprávních a diplomatických reklamaciích. Zborovem zahájili jsme svou vojenskou akci, která nás postavila na roveň národům bojujícím. A také vliv naší armády na politiku doma byl veliký a jistě rozhodující".

Vladimír Ustohal

Jahrestag einer vergessenen Schlacht

In diesem Jahr vergehen 80 Jahre vom ersten Kampfauftritt der tschechoslowakischen Legion in Rußland. Am 2. Juli 1917 stürmte die tschechoslowakische Schützenbrigade bei Zborov erfolgreich die Positionen der ungarischen und deutschen Einheiten an der galizischen Front. Der Erfolg dieser Schlacht unterstützte bedeutsam den Eintritt weiterer tschechischen und slowakischen Gefangenen in die russische Legion. Zborov hat bei der Entstehung der Idee eines selbstständigen Staates der Tschechen und Slowaken mitgewirkt.

The anniversary of a forgotten battle

80 years ago the Czechoslovak rifleman's brigade of the Russian army undertook its first battle with an enemy. In a heavy clash on the 2nd July 1917 it attacked the Hungarian and the German troops on the Galicia front nearby the Ukrainian village of Zborov. Due to this victorious battle the more and more Czech and Slovak prisoners of war were admitted by the Russians to enter the Czechoslovak legions, an autonomous Czechoslovak army abroad. As a consequence the Zborov battle helped to create an idea of the Czech and Slovak independent state - the Czechoslovak Republic.